

Цюцюра Микола Ігорович

Кандидат технічних наук, доцент кафедри інформаційних технологій, ORCID: 0000-0003-4713-7568
Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ

**ОРГАНІЗАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ ЗМІН
В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ**

***Анотація.** Ціннісно-орієнтований підхід у формуванні змісту освіти при якісному наданні освітніх послуг (дистанційна підготовка, інтернет-семінари тощо) надає переваги: можливість підготовки цільової аудиторії абітурієнтів; надання професійно-орієнтованих консультацій; оптимізація фінансових витрат університету. Високу ефективність показала практика залучення аспірантів та випускників до формування знань, необхідних для забезпечення професійної підготовки. Така практика відповідає концепції електронного навчання з урахуванням життєвого циклу відтворення знань. Функції університету при цьому зводяться до організації навчального процесу – формування навчальних планів, навчальних дисциплін професорсько-викладацьким складом та компетентними особами. Прискорене зниження актуальності, так зване «старіння» знань, у багатьох галузях ускладнює процеси та технології управління цінностями змісту освіти.*

***Ключові слова:** механізми розвитку освітнього середовища; вдосконалення системи освіти; ціннісно-орієнтоване навчання*

Постановка проблеми

Останнім часом спостерігається тенденція формування самодостатньої інфраструктури вищих навчальних закладів, однією з форм яких є університетські комплекси або національні університети, оскільки традиційна система організації університетської освіти не повною мірою вирішує основні задачі розвитку вищої професійної освіти.

Мета статті

Мета – запропонувати нову інтеграційну модель, що поєднує ціннісно-орієнтований і змістовний підходи до управління розвитком освітньої сфери та формалізувати методологію ціннісно-орієнтованого управління розвитком змісту освіти;

– розробити моделі синергетичного ефекту ціннісних орієнтирів виховання, навчання та змісту освіти на основі ціннісно-орієнтованого підходу, який знімає потребу довільного трактування змісту освіти та його розвитку і робить цей компонент у системі прозорим і однозначним.

Вирішення проблеми

Однією з важливих задач розвитку вищої професійної освіти сьогодні є задача розробки принципів створення і нормативно-правового забезпечення функціонування університетських центрів як осередків освіти, науки, культури й охорони. Іншою важливою задачею вищої освіти є задача інтеграції у світовий освітній простір, зміцнення міжнародного партнерства і використання передового досвіду закордонних університетів зі збереженням кращих традицій у сфері вищої освіти.

У роботі [1–3] розглянуті задачі, що їх має вирішувати національний університет у широкому сенсі:

- сформувати зацікавлений і підготовлений контингент студентів, залишаючись відкритою і доступною системою;
- забезпечити якісну фундаментальну освіту, засновану на евристичних принципах і інтеграції із сучасними науковими дослідженнями;
- забезпечити лабораторно-інформаційну базу освіти і проведення наукових досліджень;
- сформувати систему відтворення кадрового потенціалу національного університету;
- забезпечити прийнятні траєкторії працевлаштування основної частини студентів, які навчаються, аспірантів, докторантів;
- забезпечити впровадження в практику власних наукових розробок та власної продукції виробничих підрозділів.

У роботі [4; 5; 6; 7] дано визначення понять «університет» та «національний університет», що відображено в табл. 1. Ці відомості дають змогу сформулювати визначення освітніх структур «університет», «національний університет».

Національна система безперервної освіти об'єднує всі рівні загальної середньої і професійної освіти, формуючи освітнє середовище і фактично перетворюючи систему дистанційної освіти на цільову структуру національного університету, яка ґрунтується на фундаментальному принципі розвитку змісту освіти, – навчання через наукове дослідження, формує інноваційні структури, докорінно змінюючи уявлення про структуру і функції діяльності національного університету.

Таблиця 1 – Порівняльні ознаки «університет» та «національний університет»

Освітні Ознаки об'єкти	Університет	Національний університет
1. Рівень пропонованої споживачам освіти	Вища післявузівська	Початкова, середня, вища, післявузівська
2 Рівень централізації повноважень	Високий	Як правило, високий
3. Територіальна концентрація	Рівень населеного пункту	Може бути відсутня
4. Наявність навчальних закладів-супутників	Представлені обмежено	Представлені широко
5. Розвиненість інфраструктури	Обмежена	Розвинена
6. Однорідність головного ВНЗ і навчальних закладів-супутників	Як правило, гомогенна система	Гетерогенна система
7. Наступність навчальних програм	Погоджені	Як правило, погоджені
8. Наявність навчальних закладів-супутників з оригінальними навчальними програмами	Як правило, відсутні	Можуть бути
9. Рівень монопольної влади в регіоні	Незначний (є конкуренція)	Значний (може бути монополія)
10. Рівень самоврядування навчальних закладів-супутників	Як правило, незначний	Як правило, значний
11. Рівень комерційної реалізації інтелектуальної власності	Обмежений (результати науково-дослідних робіт)	Високий (результати науково-дослідних робіт, технологічної підготовки виробництва, виробництво і збут)
12. Створення власної продукції та її реалізація	Як правило, відсутня	Значний – низка малих підприємств
13. Гнучкість реагування на зміни зовнішнього середовища	Висока	Як правило, утруднена (за аналогією з підприємством великого бізнесу)
14. Тип організаційно-освітньої структури	Типу "холдингу"	Типу "концерну"

Виділимо такі основні принципи [10; 11] створення цільових структур національного університету (рисунок):

- організаційна єдність навчального, методичного, наукового і виробничого процесів, яка дозволяє уникати міжорганізаційних протиріч між учасниками інноваційної діяльності;

- безперервність і наскрізний характер підготовки кадрів на етапах довузівської, вузівської і післядипломної освіти;

- залучення промисловості у процес вироблення стратегії і тактики функціонування ВНЗ.

Отже, розвиток цільових структур національного університету дозволить вирішити багато проблем, пов'язаних з підготовкою студентів і їх швидкою адаптацією до умов виробничої діяльності (табл. 1), що створить можливість в оптимальні терміти відновити інтелектуальний потенціал ВНЗ і оновити навчальні плани за рахунок новітніх освітніх наукомістких технологій.

Відповідно до Закону України «Про освіту» система освіти в сучасній Україні складається з таких ланок: дошкільна освіта; загальна середня

освіта; позашкільна освіта; професійно-технічна освіта; вища освіта; післядипломна освіта; аспірантура; докторантура; самоосвіта. Система освіти в Україні будується згідно з принципами, сформульованими у ст. 6 Закону України «Про освіту», зокрема доступність для кожного громадянина всіх форм і типів освітніх послуг, що надаються державою.

Зміст освіти повинен відповідати соціальному замовленню суспільства (завданням всебічного розвитку людини), забезпечувати високу наукову і практичну значущість навчального матеріалу. Він має враховувати реальні можливості процесу навчання, на прикладі (розробленого автором) [8] кодексу цінності студента.

У Державній програмі «Освіта» («Україна XXI століття») окреслено стратегію розвитку освіти на найближчі роки і на перспективу, визначено курс на створення життєздатної системи неперервного навчання й виховання, забезпечення можливості духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального та культурного потенціалу як вищої цінності нації.

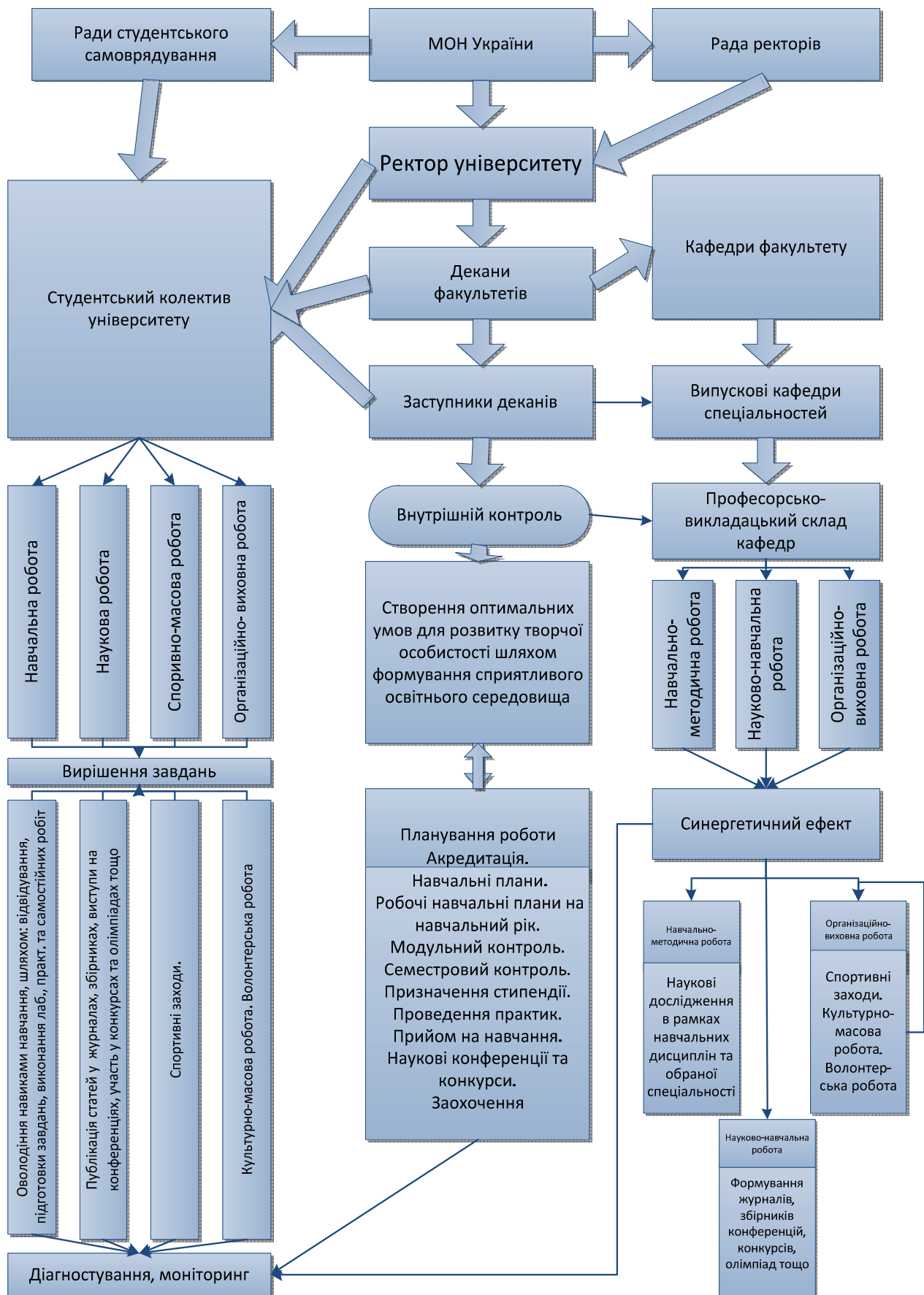

Рисунок – Організаційно-функціональна схема управління навчально-науково-методичною роботою

Вимоги держави і суспільства до змісту, обсягу та рівня надання вищої освіти громадянам України визначає державний стандарт освіти, основоположним документом якого є Базовий навчальний план вищих навчальних закладів. Він дає цілісне уявлення про структуру загальної освіти через нормативну та варіативну складові; окреслює освітні стандарти вищої школи.

Державний стандарт вищої освіти – норми і положення. На основі базового навчального плану напрямів та спеціальностей Міністерства освіти і науки України, які розроблені методичними комісіями та затверджені типові навчальні плани (рисунок) для навчальних закладів різного ступеня акредитації, які трансформують зміст освіти у площину навчальних дисциплін і курсів.

Структуру навчального року (за семестрами) й тривалість навчального тижня встановлюють ВНЗ в межах часу, передбаченого робочим навчальним планом, за погодженням з МОН.

На основі типових навчальних планів ВНЗ складають робочі плани на поточний навчальний рік, в яких відображено особливості організації навчально-виховного процесу в них.

Зміст навчальної дисципліни, передбаченого навчальним планом, визначається його робочою навчальною програмою.

Навчальна програма дисципліни – документ, що визначає зміст і обсяг знань з кожної навчальної дисципліни, умінь і навичок, які необхідно засвоїти, зміст розділів і тем з розподілом їх за роками навчання.

Навчальні програми дисциплін повинні мати високий науковий рівень, який визначається ціннісними показниками (ЦП), реалізовувати міждисциплінарні зв'язки та ідею взаємозв'язку

науки, практики і виробництва, формувати вміння і навички студентів з кожної дисципліни (табл. 2).

Відповідно до навчальних планів спеціальностей та програм дисциплін видаються підручники, навчальні посібники, конспекти лекцій, методичне забезпечення за видами робіт.

Навчальний посібник повинен забезпечити науковість змісту матеріалу, точність, простоту і доступність його викладу, чіткість формулювання визначень, правил, законів, ідей, точну й доступну мову тексту, правильний розподіл навчального матеріалу за розділами і параграфами. Для успішного використання навчально-методичної літератури в навчальному процесі і професорсько-викладацького складу, де студенти повинні орієнтуватися в його структурі.

Підручник містить в собі основи наукових знань з певної навчальної дисципліни, викладені згідно з цілями навчання, визначеними програмою і вимогами дидактики. Головне його призначення – допомогти студентам самостійно закріпити і поглибити знання, здобуті на заняттях.

Підручник складається з двох компонентів:

- текстовий компонент – основний, додатковий і пояснювальний тексти;

- позатекстовий компонент: апарат, орієнтування (вступ, зміст, бібліографія), апарат організації засвоєння; запитання і завдання; таблиці; задачі; ілюстративний матеріал (фотографії, рисунки, картки, креслення тощо).

Дані табл. 2 підтверджують тезу про те, що ідея групування дисциплін навчального плану спеціальності за ціннісними показниками на практиці застосовується, як пріоритетна в розвитку освітніх закладів [9; 10; 11].

Таблиця 2 – Групування дисциплін навчального плану спеціальності за ціннісними показниками (авторське бачення)

Дисципліни навчального плану спеціальності за циклами (у % від середнього рівня ціннісних показників)	Число дисциплін навчального плану спеціальності	Число ЦП дисциплін кафедр за нормативами освіти	Число ЦП дисциплін кафедр фактично у ВНЗ	Збалансованість числа ЦП за дисциплінами кафедр
Дисципліни гуманітарного циклу (від 10% до 20% від навчального плану)	9÷18	3	3	так
Дисципліни природничого циклу (від 20% до 30% від навчального плану)	14÷24	3	3	так
Дисципліни професійної підготовки (від 40% до 60% від навчального плану)	25÷45	1	2	ні
Дисципліни за вибором ВНЗ (від 15% до 20% від навчального плану)	10÷15	8	2	ні
Дисципліни за вибором студента (від 5% до 15% від навчального плану)	6÷8	7	1	ні
Всього	64÷110	22	10	

Висновки

1. Аналіз принципів та методів управління освітою показав, що вони ґрунтуються на взаємопов'язаних соціально-економічних чинниках: змінах соціально-економічної формації в Україні; приєднання до європейської інтеграції – до Болонської системи навчання; формуванні нових форм соціально-патріотичних цінностей студента. Основними напрямками вдосконалення навчальної роботи ВНЗ при впровадженні кредитно-модульного навчання, є застосування процесного підходу в управлінні та його інформатизація.

2. Впровадження інформаційних технологій ВНЗ будується на розробці відкритих інформаційних систем, в яких використовуються відкриті інтерфейси, широкі бази даних, прикладні системи, що забезпечує сумісність різноманітних інформаційних систем.

3. Аналіз наявних інформаційних технологічних стандартів в освіті показав, що більшість міжнародних і вітчизняних організацій співпрацюють у сфері впровадження системного підходу до побудови інформаційних систем в освітній галузі.

Список літератури

1. Закон України Про вищу освіту. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <<http://www.rada.kiev.ua/>>.
2. Інформаційний сервер Верховної Ради. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <<http://www.rada.kiev.ua/>>.
3. Постанова Кабінету Міністрів України № 163 від 17.02.2010 «Про затвердження Положення про дослідницький університет». – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/6826.
4. Ковальчук К. Ф. Интеллектуальная поддержка принятия экономических решений. – К.: ІЗП НАН України, 1996. – 222 с.
5. Цюцюра М.І. Вбудовані механізми підвищення ефективності управління проектами розвитку освіти. Конференція Молодих вчених КНУБА 12-14 листопада 2013 – К.: КНУБА, 2013. – С. 18.
6. Цюцюра С.В. Теоретичні основи та сутність управлінських рішень. Моделі прийняття управлінських рішень. / С.В. Цюцюра, О.В. Криворучко, М.І. Цюцюра // Управління розвитком складних систем: Зб. наук. праць. – К.: КНУБА, 2012. – Вип. 9. – № 9. – С. 50-58.
7. Цюцюра С.В. Ключові показники ефективності. принципи розробки ключових показників ефективності для бюджетної сфери. [Текст] / С.В. Цюцюра, О.В. Криворучко, М.І. Цюцюра // Управління розвитком складних систем: Зб. наук. праць. – К.: КНУБА, 2012. – Вип. 10. – № 10. – С. 87-92.
8. Цюцюра М.І. Особливості та принципи ціннісно-орієнтованого підходу в управлінні змістом освіти. [Текст] / М.І. Цюцюра, О.В. Криворучко // Управління розвитком складних систем: Зб. наук. праць. – К.: КНУБА, 2012. – Вип. 21. – № 21. – С. 57-62.
9. Биков В.Ю. та ін. Системи управління проектами та програмами – сучасні інструменти інноваційного соціально-економічного розвитку України // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти [Текст]: зб. наук. праць / за ред. Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО, О. Г. РОМАНОВСЬКОГО. Вип. 26 (30) : – Харків : НТУ "ХПІ", 2010. – С. 61-71.
10. Бушуєв С.Д., Цюцюра М.І. Системно-ціннісний підхід в управлінні проектами розвитку змісту освіти. X Міжнародна конференція «Управление проектами в развитии общества». Тема: Управление проектами и программами в условиях глобализации мировой экономики» Киев 17 – 18 мая Тези доповідей 2013. КНУБА, – К.: 2013. – С. 74-75.
11. Цюцюра М.І. Стратегія бюджетування проектів розвитку освіти. [Текст] / М.І. Цюцюра // Управління розвитком складних систем: Зб. наук. праць. – К.: КНУБА, 2013. – Вип. 15. – № 15. – С. 77-80.

Стаття надійшла до редколегії 31.03.2015

Рецензент: д-р техн. наук, проф. С.Д. Бушуєв, Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ.

Цюцюра Николай Игоревич

Кандидат технических наук, доцент кафедры информационных технологий, ORCID : 0000-0003-4713-7568
 Киевский национальный университет строительства и архитектуры, Киев

ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ МЕХАНИЗМЫ РАЗВИТИЯ ИЗМЕНЕНИЙ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ

Аннотация. Ценностно-ориентированный подход в формировании содержания образования при качественном предоставлении образовательных услуг (дистанционная подготовка, интернет-семинары и т.д.) дает преимущества: возможность подготовки целевой аудитории абитуриентов; предоставление профессионально-ориентированных консультаций абитуриентам / студентам; экономия аудиторных фондов и мест в общежитиях; оптимизация финансовых затрат университета. Высокую эффективность показала практика привлечения студентов старших курсов, аспирантов и выпускников к формированию знаний, необходимых для обеспечения профессиональной

подготовки. Такая практика соответствует концепции электронного обучения с учетом жизненного цикла воспроизводства знаний. Функции университета при этом сводятся к организации учебного процесса – формирование учебных планов, учебных дисциплин профессорско-преподавательским составом и компетентными лицами. Ускоренное снижение актуальности, так называемое «старение» знаний, во многих областях затрудняет процессы и технологии управления ценностями содержания образования.

Ключевые слова: механизмы развития образовательной среды; совершенствование системы образования, ценностно-ориентированное обучение

Tsutsura N. I.

Ph.D., Associate Professor, Department of Information Technology, ORCID: 0000-0003-4713-7568
Kyiv National University of Construction and Architecture, Kiev

ORGANIZATIONAL MECHANISMS OF CHANGE IN THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT

Abstract. Value-oriented approach in shaping the content of education quality in educational services (distance training, online seminars, etc.), providing advantages: the ability to prepare students of the target audience; providing professionally-oriented advice. High efficiency shown the involvement of senior students, graduate students and alumni to build knowledge necessary for training those who study and plan to study in universities in Ukraine. This practice is consistent with the concept of e-learning, taking into account the life cycle of reproduction of knowledge. Functions University while confined to the educational process – formation curricula, disciplines professors and competent persons, and consequently develop educational content of such information space. The accelerated reduction of relevance, so-called "aging" of knowledge in many areas of difficult processes and technology management values curriculum.

Keywords: mechanisms of educational seredovysha; the correction value hierarchy position, enhance education, value-oriented education

References

1. The Law of Ukraine on Higher Education. Electronic resource]. – Mode Access to a resource: <http // www.rada.kiev.ua
2. Information Server Parliament. – [Electronic resource]. – Mode Access to a resource: <http // www.rada.kiev.ua
3. The Cabinet of Ministers of Ukraine of 17.02.2010 № 163 "On Approval of the research university." – Electronic resource. – Access: http://osvita.ua/legislation/Vishya_osvita/6826.
4. Kovalchuk KF Ekonomicheskie An intelligent support adoption of decisions. : YЭP National Academy of Sciences of Ukraine, 1996. – 222 p.
5. Tsutsura M.I. Built-in mechanisms for improving the efficiency of project management education. Conference of Young Scientists KNUCA 12-14 November 2013 – K. : KNUCA, 2013. – P. 18.
6. Tsutsura SV The theoretical basis and essence of management decisions. Models of decision-making. / S.V. Tsutsura, O.V. Kryvoruchko, MI Tsutsura // Managing the development of complex systems: Coll. Science. works. – K. : KNUCA, 2012. – Vol. 9. – № 9. – S.50-58.
7. Tsutsura SV Key performance. principles of development of key performance indicators for the public sector. [Text] / SV Tsutsura, O.V. Kryvoruchko, MI Tsutsura // Managing the development of complex systems: Coll. Science. works. – K. : KNUCA, 2012. – Vol. 10. – № 10. – P. 87-92.
8. Tsutsura M.I Features and principles of value-oriented approach to management education content. [Text] / MI Tsutsura, O.V. Kryvoruchko // Managing the development of complex systems: Coll. Science. works. – K. : KNUCA, 2012. – Vol. 21. – № 21. – P. 57-62.
9. Bykov V.Y. and others. Systems management projects and programs – innovative modern tools of socio-economic development of Ukraine // Problems and prospects of forming national humanitarian-technical elite [Text]: Coll. Science. works / ed. LL Tovazhnyansky, OG Romanovsky. Vol. 26 (30): – Kharkov: NTU "HPI", 2010. – P. 61-71.
10. Bushuev S.D. Tsutsura M.I. System-value approach to project management development curriculum. X International Conference "Project Management to the development of society." Subject: Management of projects and programs in the conditions of globalization of the economy myrovoy "Kiev 17 – 18 May 2013. Abstracts KNUCA – K. : 2013. – P. 74-75
11. Tsutsura M.I. Budgeting strategy development projects of education. [Text] / MI Tsutsura // Managing the development of complex systems: Coll. Science. Works : – K. : KNUCA, 2013. – Vol. 15. – № 15. – P. 77-80.

Посилання на публікацію

- APA Tsutsura, Mikola, (2015). Organizational mechanisms of change in the educational environment. *Management of Development of Complex Systems*, 22 (1), 89-94.
- ГОСТ Цюцюра М.І. Організаційні механізми розвитку змін в освітньому середовищі [Текст] / М.І. Цюцюра // *Управління розвитком складних систем*. – 2015. – № 22 (1). – С. 89-94.